

Національний університет
«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»
Полтавський юридичний інститут
Національна академія правових наук України
Науково-дослідний інститут
державного будівництва і місцевого самоврядування
Асоціація випускників Національного університету
«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ ГАРАНТУВАННЯ ТА ЗАХИСТУ
ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА**

*Збірник тез наукових доповідей і повідомлень
II Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Полтава, 6 грудня 2013 року)*

Харків
«Право»
2013

<i>Белікова Інна Володимирівна, Ляхова Наталія Олександрівна</i> ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ВПРОВАДЖЕННІ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	456
<i>Білецька Ганна Андріївна, Білецький Андрій Володимирович</i> ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ СУДОВО-МЕДИЧНОГО ЕКСПЕРТА ПРИ ПРОВЕДЕННІ ЕКСПЕРТИЗИ ЖИВОЇ ЛЮДИНИ	458
<i>Богачова Людмила Леонідівна</i> ПРАВОВА ЕКСПЕРТИЗА ПРОЕКТІВ НОРМАТИВНИХ АКТІВ ЯК ГАРАНТІЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ	462
<i>Бражник Андрій Анотолійович</i> ОБСТАВИНИ, ШО ВИКЛЮЧАЮТЬ ЗЛОЧИННІСТЬ РОЗГОЛОШЕННЯ «СЛІДЧОЇ ТАЄМНИЦІ»	465
<i>Гультай Павло Михайлович</i> ПРОКУРОРСЬКИЙ НАГЛЯД ЗА ЗАКОННІСТЮ ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ НА ПІДСТАВІ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ, СУДУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	468
<i>Деменко Олександр Євгенович</i> СУТНІСНІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ	472
<i>Ірха Юрій Богданович</i> ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО АБО НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ	474
<i>Калмикова Яна Сергіївна</i> ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ У ДОКАЗОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ	478
<i>Клочко Іван Олексійович</i> ПРАВОВІ ЗАСАДИ ГАРАНТУВАННЯ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА	481
<i>Ковтуненко Лариса Петрівна</i> ЩОДО ПИТАННЯ РОЗРОБКИ АЛГОРИТМІВ В СИТУАЦІЯХ, ЩО ВИНИКАЮТЬ У ХОДІ ПРОВЕДЕННЯ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ ДІЙ	487
<i>Куц Олексій Євгенович</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТЛОВИХ ПРАВ ГРОМАДЯН	489
<i>Лемешко Олександр Миколайович</i> УГОДА ПРО ПРИМИРЕННЯ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМ КРИМІНАЛЬНИМ ТА КРИМІНАЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ	492
<i>Петнянчин Любомир Іванович</i> АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО В МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА	494
<i>Любченко Олексій Олександрович</i> ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ УРЯДУ ПЕРЕД ПАРЛАМЕНТОМ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ СТРИМУВАНЬ І ПРОТИВАГ	497
<i>Михайліченко Тетяна Олександрівна</i> ВИДИ ПОКАРАНЬ ЗА СТ. 197 КК УКРАЇНИ ТА ЇХ ПРИЗНАЧЕННЯ	499

<i>Наливайко Лариса Романівна</i> ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ ВЛАДИ ТА ПРАВО ГРОМАДЯН НА ДОСТУП ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ.....	501
<i>Новак Роман Васильович, Теремецький Владислав Іванович</i> ПОВНОВАЖЕННЯ СУДУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ НА ПІДСТАВІ УГОД.....	505
<i>Осінська Ольга Миколаївна</i> ПОТЕРПІЛИЙ ЯК УЧАСНИК ДОСУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ	507
<i>Погребняк Наталія Сергіївна</i> РОЛЬ АПАРАТУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПАРЛАМЕНТОМ ПРАВ ЛЮДИНИ	509
<i>Саннікова Марина Вікторівна</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВОВОГО ПРОСТОРУ	513
<i>Слінько Тетяна Миколаївна</i> ІНФОРМАЦІЙНА ВІДКРИТІСТЬ У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ.....	515
<i>Соловей Галина Василівна</i> ЩОДО ДЕЯКИХ ПОВНОВАЖЕНЬ СЛІДЧОГО СУДДІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ.....	518
<i>Сьоміна Валентина Анатоліївна</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ.....	520
<i>Терела Галина Василівна</i> УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСПЕКЦІЙ ПРАЦІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ТА ІНОЗЕМНОГО ДОСВІДУ	522
<i>Тітко Іван Андрійович</i> УГОДА ПРО ПРИМИРЕННЯ З МНОЖИННІСТЮ УЧАСНИКІВ НА СТОРОНІ ПОТЕРПІЛОГО.....	525
<i>Уварова Олена Олександрівна</i> ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ПРАВА В СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ УКРАЇНИ.....	528
<i>Шутова Ольга Сергіївна</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЩОДО НАДАННЯ ПОДАТКОВИХ ПІЛІЬ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	530
<i>Deshko Lyudmyla Nikolaevna</i> CONSTITUTIONAL CLAIM AS THE NATIONAL REMEDY	533

Трибуна Молодого Науковця

<i>Арабчук Анна Ігорівна</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ У ФУНКЦІЯХ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ.....	535
<i>Буженінов Євген Едуардович</i> МІСЦЕВІ ДЕРЖАВНІ АДМІНІСТРАЦІЇ У МЕХАНІЗМІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ.....	536
<i>Васько Владислав Андрійович</i> ПРОКУРОРСЬКИЙ НАГЛЯД ЗА ДОТРИМАННЯМ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА	538

Калмикова Яна Сергіївна

НДІ державного будівництва та
місцевого самоврядування НАПрН
України, молодший науковий
співробітник лабораторії проблем
правового регулювання відносин у сфері
публічних фінансів

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ У ДОКАЗОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

На шляху інтеграційних процесів України до європейського простору все більшої актуальності набуває проблема реформування адміністративного судочинства із врахуванням європейських стандартів. Неабияку роль у цьому аспекті відіграє удосконалення доказової діяльності в адміністративному судочинстві України. Відправним пунктом у цьому питанні є положення Конвенції про захист прав людини та основних свобод 1950 року та практика їх застосування Європейським судом із прав людини, яка суттєво впливає на формування єдиних європейських стандартів розгляду справ. Ефективність застосування європейських стандартів у вітчизняному адміністративному судочинстві неможлива без виокремлення стандартів доказової діяльності, завдяки якій суд повно, всебічно та об'єктивно досліджує всі обставини справи та встановлює у ній істину. Враховуючи принципи розгляду справ в Уставі Ради Європи, пропонуємо наступні стандарти доказової діяльності в адміністративному судочинстві.

1. Обов'язковість проведення підготовчого провадження та попереднього судового засідання. Судочинство повинно складатися не менше, ніж із двох судових засідань: перше засідання повинно бути попереднім слуханням підготовчого характеру, а під час перебігу другого засідання можуть представлятися докази, заслуховуватися пояснення сторін, а також прийматися рішення. Суд може застосовувати заходи для того, щоб всі дії, які необхідні для другого засідання, приймалися своєчасно та не допускалось затримок. Вважаємо, що безпосередньою метою цієї стадії є забезпечення у встановлені строки у першому судовому засіданні всебічного, повного і об'єктивного вирішення судом правового питання, переданого на його розгляд, вираженого у конкретній адміністративній справі. Разом з тим, маючи за мету забезпечення своєчасного і правильного вирішення адміністративної справи, підготовка тим самим сприяє найбільш повному і реальному захисту прав, охоронюваних законом інтересів громадян і організацій, з найменшою витратою коштів, а також часу, тобто забезпечує реалізацію принципів законності і об'єктивної істини при послідовному впровадженні у життя принципу економії процесуальних засобів. Втім, у першу чергу на підготовчій стадії провадження активна діяльність суду повинна спри-

яти примиренню сторін з метою економії часу та можливості взагалі не розглядати справу.

Якщо звернутися до Європейського досвіду, можемо спостерігати такі альтернативні варіанти не доведення справи до судового розгляду, як внутрішній контроль, посередництво та переговорне примирення. Для того, щоб сторони могли повною мірою використати такі можливості і, таким чином, сприяти зменшенню навантаження на суди, звернення до таких процедур може передбачатися як обов'язкова попередня умова порушення судового провадження. Проте навіть тоді, коли спір вже розглядається в суді, має залишатися можливість звернення до таких альтернативних засобів, оскільки вони можуть допомогти вирішити спір швидше, ніж це дозволяє традиційний судовий процес.

Попереднє судове засідання є важливою стадією судового розгляду справи, за наслідком якого суд постановляє відповідну ухвалу (ч. 1 ст. 121 Кодексу адміністративного судочинства України). На прикладі Німеччини можемо простежити, що суддя під час попереднього розгляду справи у порядку адміністративного судочинства, повинен надати всі вказівки з метою вирішення справи у межах одного процесу. Також головною метою попереднього судового засідання є обговорення судді із учасниками судового процесу всіх фактичних та юридичних обставин справи.

2. Застосування санкцій до учасників провадження. Суд повинен застосовувати санкції до осіб, які беруть участь у справі у вигляді накладення штрафу, відшкодування шкоди, позбавлення права на процесуальні дії за наступне: 1) якщо під час розгляду справи сторона поводить себе недобросовісно та явно порушує процедуру з метою затягнути розгляд справи; 2) по відношенню до будь-якої із сторін, якщо вона отримавши судове повідомлення, не вчиняє необхідні процесуальні дії у строки, які встановлені законом; 3) суд повинен мати можливість викликати свідків, а у разі їх не з'явлення без поважної причини; 4) якщо спеціаліст, який залучається судом для надання консультацій та свого висновку із спеціальних знань, не належним чином виконає свої обов'язки; 5) якщо експерт, який викликається судом, не представить свій висновок (санкції по відношенню до експерта, окрім вищезазначених, можуть полягати у зменшенні розміру оплати, а також застосування дисциплінарних заходів).

3. Проведення відеоконференції. Науково-технічний розвиток спричинив таку новацію як відеотрансляція судового процесу шляхом інтерактивного спілкування учасників судового розгляду за допомогою використання технічних засобів. Шляхом проведення відеоконференції можуть досліджуватися докази, які неможливо дослідити безпосередньо у залі судового засідання, а також з метою економії часу розгляду справи (наприклад, оглянути речові докази (відеоогляд)). Судове провадження може здійснюватися у режимі відеоконференції шляхом трансляції передачі з іншого приміщення, у тому числі й такого, що знаходиться поза межами суду (дистанційне судове провадження), у разі: 1) неможливості безпосередньої участі учасника провадження в судовому засіданні

за станом здоров'я або з інших поважних причин; 2) необхідності забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у справі; 3) необхідності забезпечення оперативності судового провадження; 4) наявності інших підстав, визначених судом достатніми (наприклад, огляд речових доказів).

4. *Розгляд справи в порядку скороченого провадження.* За результатами розгляду справи у скороченому провадженні суддя, оцінивши повідомлення позивачем, відповідачем обставини, за наявності достатніх підстав приймає законне судове рішення. У разі недостатності повідомлених позивачем обставин або якщо за результатами розгляду поданого відповідачем заперечення суд прийде до висновку про неможливість ухвалення законного судового рішення без проведення судового засідання та виклику осіб, які беруть участь у справі, суд розглядає справу за загальними правилами (ч. 4 ст. 183-2 КАСУ). Введення такої обов'язкової процедури у вітчизняному законодавстві сприятиме значному розвантаженню судів та надасть їм змогу зосередитися на більш складних справах. Втім, законодавство розвинутих країн залишає обов'язковий досудовий розгляд спорів, що виникають в сфері державного управління (наприклад, справи за позовами до митних органів, до органів місцевого самоврядування та ін.). Повинні бути передбачені правила, які будуть пришвидшувати розгляд спору випадках: а) нетерплячих зволікань, б) пов'язаних правом, яке не оспорується.

5. *Суд повинен володіти повноваженнями «proprimoto»* (з лат. «з власної ініціативи») для того, щоб мати можливість витребувати необхідні пояснення сторін, показання свідків, контролювати допит свідків, виключити із справи такі показання свідків, які не мають відношення до предмету справи, обмежити кількість свідків. Суд, виходячи з принципу публічності, має право на активні дії як компенсацію пасивності сторін, що потребує вжиття заходів для одержання нових та перевірки наданих сторонами доказів з власної ініціативи з метою уникнення стану правової невизначеності або так званої «доказової рівноваги». Саме принцип офіційності підтверджує активну позицію суду під час розгляду справи у порядку адміністративного судочинства, покладаючи на нього обов'язок з'ясувати обставини у справі. Суд несе відповідальність за повне вивчення обставин справи. Під час з'ясування обставин справи суд може залучати до цього учасників процесу, яким необхідно брати участь у дослідженні доказів. Суд має діяти таким чином, що, учасники процесу надали всі необхідні докази з метою встановлення обставин справи. У межах своїх обов'язків щодо встановлення обставин справи суд самостійно встановлює обсяг необхідних доказів. Згідно Європейською Конвенцією, елементом належної судової процедури є група вимог: належне сповіщення та слухання, прийняття до уваги доказів, отриманих лише законним шляхом, обґрунтованість рішення. Європейський суд встановив, що прийнятність доказів є питанням, яке регулюється національним законодавством і за загальним правилом саме національні суди повинні оцінювати надані їм докази. Завдання Суду, відповідно до Конвенції, полягає не в тому, щоб оцінювати показання свідків, а в тому, щоб встановити, чи був судовий

розгляд в цілому справедливим, включаючи й те, яким чином були отримані докази.

Враховуючи вищезазначене, можна дійти висновку, що удосконалення правового поля України напряму залежить від здійснення державою певних кроків у напрямі приведення національного законодавства у відповідність із нормами законодавства країн Європейського співтовариства. Подальша адаптація вітчизняного законодавства у цій сфері потребує імплементації зазначених європейських стандартів у доказову діяльність в адміністративному судочинстві України.

Ключко Іван Олексійович

начальник Територіального управління
Державної судової адміністрації України
в Полтавській області

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ГАРАНТУВАННЯ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Конституція незалежної України як Основний Закон держави закріпила принципове положення щодо пріоритету прав та інтересів особи над державними, визнавши, що права і свободи людини і громадянина та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а їх утвердження і забезпечення є головним обов'язком держави.

Свій головний обов'язок щодо гарантування прав людини держава зобов'язалася виконувати шляхом забезпечення правового регулювання, однією з особливостей якого є конституційне закріплення прав та застосування заходів державно-владного впливу у випадку невиконання чи порушення суб'єктивних прав та юридичних обов'язків будь-ким із суб'єктів права.

Права і свободи людини і громадянина є найважливішою складовою Конституції України. Конституційні права і свободи об'єктивно визначаються досягнутим рівнем економічного, політичного, культурного і духовного розвитку суспільства і є загальними.

Одна з найважливіших рис державно-правового інституту прав і свобод полягає в тому, що громадяни України є вільними і рівними перед законом і у користуванні конституційними правами і свободами. Ніякі соціальні верстви і групи населення не можуть бути обмежені в своїх правах, так само як і неприпустиме користування привілеями і перевагами, що не встановлені законом і суперечать принципам соціальної справедливості. Чинна Конституція України розглядає вільність і рівність із позиції природних прав, тобто таких, які властиві кожній людині від народження. Цією ж нормою закріплюється принцип невід'ємності від людини прав і свобод.